

Klima- og miljødepartementet
Postboks 8013 Dep
0030 OSLO

Trondheim, 08.03.2016

Deres ref.:
[Deres ref.]

Vår ref. (bes oppgitt ved svar):
2015/11895

Saksbehandler:
Helle Annfelt Høverstad

Høringsvar - Forslag til forskrift om tradisjonell kunnskap knyttet til genetisk materiale

Direktoratet ser positivt på forslaget om regler til gjennomføring av Nagoya-protokollens forpliktelser om tradisjonell kunnskap knyttet til genetisk materiale (heretter TK). Direktoratet har noen få innspill til utkastet.

Formaliteter

Direktoratet mener bestemmelser om TK bør inngå i en eventuell generell forskrift om uttak og utnytting av genetisk materiale iht. naturmangfoldloven kap. VII og havressurslova kap. 2. Begrunnelsen for å skille TK knyttet til genetisk materiale ut i egen forskrift er ikke angitt. En samlet forskrift vil hindre en fragmentering av regelverket, og gjøre det enklere for både brukere, berørte og forvaltningen å etterleve og håndheve regelverket. Videre vil det bidra til etableringen av TK som en integrert del av sakskomplekset genetisk materiale, og til å informere potensielle brukere av genetisk materiale om deres ansvar knyttet til TK, jf. også Norges forpliktelser iht. Nagoyaprotokollen.

Det gjøres i høringen en gjennomgang av folkerett som berører temaet for høringen. Det ville vært informativt om denne også knyttet de aktuelle bestemmelsene direkte til forskriften, og sa noen om hvordan/hvorfor disse ivaretas eller avvikes fra i forskriften.

Håndhevelse

En avgjørende forutsetning for at forskriften skal fungere etter sitt formål, er at urfolk og lokalsamfunn gis reell mulighet til å ivareta sine rettigheter etter forskriften. Dette har særlig sammenheng med urfolk og lokalsamfunn sin tilgang til informasjon og til domstolene, sanksjoner ved brudd på forskriften, og forholdet til patentretten. Direktoratet mener disse forhold burde vært sterkere belyst i høringsnotatet og tilhørende rettigheter styrket i forskriftsforslaget.

En rettshjelpsordning vil være én, nødvendig del av dette. Departementet nevner dette meget kort på siste side av høringen. Direktoratet mener en slik ordning; utforming, økonomiske og administrative konsekvenser osv., er sentral for forskriften og burde vært utredet forut for og omtalt i høringen.

En grundigere gjennomgang av hvordan hensynene bak forskriften kan ivaretas parallelt med utøvelse av patentretten bør ligge til grunn for behandling av forskriften både i høring og videre. Det er herunder viktig at urfolk/lokalsamfunns muligheter til fortsatt bruk av TK ikke begrenses av patentrettigheter.

Representant for urfolket/lokalsamfunnet

Høringen tar i begrenset grad stilling til hvem som skal kunne anses å representere urfolket/lokalsamfunnet og hvordan man skal kunne fastsette dette. Dette er et vanskelig spørsmål, og direktoratet slutter seg til departementets vurdering av at dette for en stor del må overlates til konkrete vurderinger i det enkelte tilfelle. Direktoratet ser likevel noen utfordringer med at hvert urfolk eller lokalsamfunn som innehar den samme tradisjonelle kunnskapen skal kunne disponere over denne kunnskapen uavhengig av hverandre, slik departementet legger opp til på s. 12 i høringen. Denne tilnærmingen kan føre til en konkurransesituasjon mellom urfolk/lokalsamfunn, der brukere kan innhente samtykke fra den gruppen som tilbyr mest gunstige vilkår for samtykke, samt en uheldig forskjellsbehandling av urfolkene/lokalsamfunnene.

Direktoratet støtter at det ikke pålegges urfolk og lokalsamfunn å oppnevne en talsperson for å kunne gi slikt samtykke, av samme grunner som departementet viser til i sin vurdering. Dette ville vanskelig kunne håndheves tilfredsstillende, og kunne føre til svakere ivaretagelse av gruppens rettigheter.

Sanksjoner/vederlag og oppreisning (til §§ 5 og 6)

Dersom TK blir ulovlig benyttet, vil urfolket/lokalsamfunnet ofte de facto være fratatt råderetten over det.

Direktoratet mener derfor «et rimelig vederlag for utnyttelsen» (§ 5 1.ledd) kan være hele nettofortjenesten fra den ulovlige utnyttelsen, og at dette bør fremgå av forskriften. Dette kan gjøre at overtredelse fremstår som mer alvorlig og mindre attraktivt. Det vil likevel være opp til domstolen å fastsette en rimelig sanksjon i det enkelte tilfelle.

Det kan vurderes om det bør opprettes et fond, en konto e.l. hvor utbytte som skal tilbakeføres skal stå til det er avklart hvem som skal motta det.

Direktoratet mener for øvrig det er uklart hva som forstås med «krenkende bruk» av TK, jf. utkastet §§ 4 (2) og 6 (2).

Ikrafttredelse

Det legges i utkastet § 8 opp til at forskriften ikke skal begrense adgangen til å utnytte tradisjonell kunnskap som noen har fått tilgang til før ikrafttredelse av forskriften. Dette mener direktoratet stemmer dårlig med forskriftens formål, hjemmelsbestemmelsene, og internasjonale forpliktelser. Det er derimot rimelig at forskriften ikke gis anvendelse på TK som allerede er utnyttet før forskriftens ikrafttredelse.

Økonomiske og administrative konsekvenser

Etter direktoratets syn underkommuniseres forskriftens økonomiske og administrative konsekvenser for både brukere og forvaltningen i høringen.

Direktoratet stiller seg ikke tvilende til at omkostningene er nødvendige og velbegrunnede, men mener dette burde vært utdypet i høringen.

Hilsen
Miljødirektoratet

Dette dokumentet er elektronisk godkjent og har derfor ingen signatur

Bjarte Rambjør Heide
seksjonsleder

Helle Annfelt Høverstad
rådgiver